

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

**Випуск 13
Том 2**

Засновано у 2015 році

Рівне – 2021

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 13. Том 2 / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2021. – 294 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Останчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Sieradzka-Baziur Bożena (Єсрадьзка-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Савчук Б. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітніх технологій ім. Б. Ступарика Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української та іноземної філології Луцького національного технічного університету;

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Побірченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в м.Легніці (Республіка Польща);

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк (Падалка) О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Zdzislaw SirojC (Здіслав Сіройц), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Jolanta Skubisz (Йоланта Скубіш), доктор соціальних наук в галузі педагогіки, викладач кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. Збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних **Index Copernicus International**: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: **проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 27 травня 2021 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Svitlana Zaskaleta, Oksana Oleksyuk. Organization of independent cognitive activity of students.....	6
Петренко О., Баліка Л., Бричок С. Аспірантура в Україні як основна форма підготовки наукових кадрів: рефлексія тривалістю у століття.....	16
Безкоровайна О., Сад О. Медіаресурси як засіб підвищення ефективності процесу формування іншомовних умінь учнів початкових класів.....	35
Козак Л., Іваненко Н. Використання доповненої реальності як засобу пізнавального розвитку дітей дошкільного віку.....	43
Кристопчук Т. Освіта дорослих у контексті сучасної неперервної освіти в Італійській Республіці: навчання та виховання.....	53
Потапчук Т. Самоосвіта як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	63
Ягоднікова В., Гриньова М. Роль неформальної освіти у вихованні лідерських якостей підлітків.....	73
Tamara Bilous, Iryna, Vietrova, Olena Verovkina. The balance between language acquisition and language learning in ELC.....	82
Olena Kasatkina-Kubyshkina, Alla Fridrikh, Yuliia Kuriata. Project-based learning in a foreign language classroom: peculiarities of implementation.....	90
Larysa Slyvka, Nataliia Koturbash. Public initiatives in implementation Educational programs of healthcare content: Ukrainian and Polish experience.....	99
Pavlo Kindrat. Career guidance work among college students studying on it specialties.....	107
Бляшевська А., Дмитренко Н., Федорець М. Проектна діяльність у системі формування рідномовної та іншомовної комунікативної компетентностей майбутніх фахівців початкової освіти.....	116
Гриньова Н., Стельмашук Ж. Формування відповідального ставлення до батьківства у майбутніх учителів початкової школи: теоретичні та практичні аспекти.....	127
Петренко С., Павелків О. Організація дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19: аналіз міжнародного досвіду Європейських країн.....	137
Стеблецький А. Чинники забезпечення якості вищої освіти в умовах онлайн навчання.....	153
Триндюк В., Мартинюк А., Губіна А. Особливості організації занять з іноземної мови в умовах змішаного навчання.....	165
Ціпан Т. Партнерська взаємодія в діаді «сім'я – школа».....	176
Шетеля Н. Галузь культури і мистецтв: сучасний зміст і бачення..	186
Шурин О. Реалізація особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутнього вчителя.....	196

Щербакова Н. Готовність учнів початкової школи до гуманних взаємин із однолітками.....	203
Юрчук О. Формування мотивації до фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта».....	212
Ясногурська Л. Роль ігрових освітніх технологій у навчанні іноземних мов.....	223
Доробки молодих науковців	
Денисова С., Кузьмич О., Ніколаєва І. Мотивація вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти.....	232
Євсович Р. Історико-педагогічний аналіз генези гуманізації і гуманітаризації вищої освіти України.....	240
Єрко Г., Курчаба О., Луцюк Ю., Філюк О. Особливості використання інтерактивної платформи Mozaik в освітньому процесі суспільствознавчих дисциплін.....	249
Свищ Л. Ціннісна складова сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології.....	258
Синіцька Н. Технології формування готовності майбутніх учителів математики до диференційованого навчання.....	270
Черниш Н. Становлення правової освіти у вищій військовій школі як комплексна історико-педагогічна проблема.....	277

Петренко Сергій

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-5311-0743

e-mail: serhii.petrenko@rshu.edu.ua

Павелків Ольга

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри математики з методикою викладання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-5622-4981

e-mail: olha.pavelkiv@rshu.edu.ua

**ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО
ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН**

Анотація. Проаналізовано міжнародний досвід організації дистанційного навчання в окремих європейських країнах в умовах пандемії на основі даних, розміщених на офіційних освітніх сайтах. Схарактеризовано досвід тих європейських країн, які: демонструють високий рівень розвитку цифровізації (Австрія, Велика Британія); мають дуже високі показники захворюваності і смертності в період пандемії (Італія, Іспанія, Франція); мають порівняно низький рівень цифровізації (Болгарія, Хорватія, Чехія).

З'ясовано, що, незважаючи на соціально-економічні й політичні умови, специфіку освітніх систем країн, обраних для аналізу, всі з них (без винятку) стикнулися з труднощами організації й реалізації дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19.

Виділено загальні для всіх країн пріоритети й напрями діяльності з реалізації дистанційного навчання, як-то: забезпечення повноцінного процесу навчання, використання для цього онлайн-платформ, веб-сайтів, мережеских операторів, хмарних сервісів; підвищення ефективності цифрового середовища навчання за допомогою організації порталів послуг дистанційного навчання як єдиної точки входу для вчителів і керівників шкіл; використання телевізійного контенту; створення національних електронних бібліотек (репозитарій електронного контенту); розробка рекомендацій, відеозаписів-інструкцій для вчителів, учнів і батьків з використання для освоєння навчального матеріалу конкретних додатків,

соціальних мереж, відеотрансляцій та ін.; організація оперативного обміну досвідом учителями; придбання, видача (тимчасове користування) ноутбуків і планшетів учням, які технічно не забезпечені.

Досвід організації дистанційного навчання в країнах, обраних для аналітичного огляду, свідчить, що його ефективність значною мірою обумовлена продуманою державною освітньою політикою; оперативністю дій міністерств освіти; взаємодією системи освіти з різними галузями економіки, культури, науки, охорони здоров'я; одержанням своєчасного зворотного зв'язку про виконання освітніми організаціями вимог і рекомендацій з організації дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, пандемія COVID-19, міжнародний досвід, цифровізація, цифрове середовище, онлайн-платформа, освітній контент.

Постановка проблеми. Нині в усіх країнах світу вживаються заходи зі зниження негативного впливу пандемії коронавірусу (COVID-19) на освіту. Починаючи з березня 2020 р., ЮНЕСКО здійснює моніторинг ситуації в системах освіти різних країн, проводить інтерактивне картографування «Глобальний моніторинг закриття шкіл у зв'язку з пандемією COVID-19», організовує конференції, пропонує ідеї альтернативних варіантів організації освіти (Global Education Coalition, 2020). Глобальний моніторинг закриття шкіл у зв'язку з пандемією COVID-19 свідчить, що криза торкнулася понад 91% здобувачів освіти різного рівня, а це більше 1,5 мільярда здобувачів освіти в 165 країнах світу (Global monitoring of school closures caused by COVID-19, 2020). У зв'язку з цим актуалізується проблема організації дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19, актуальним є вивчення міжнародного досвіду організації і забезпечення здобувачам дистанційного доступу до освіти.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Теоретичні та практичні основи створення дистанційних курсів в Україні розроблені В. Биковим, В. Олійником, О. Самойленком, Є. Смирною-Трибульською та ін. (Биков, 2009).

Особливості дистанційного навчання вивчали І. Бацуровська, О. Куничак, О. Співаковський та ін. (Бацуровська, 2019; Куничак, 2020). Зокрема, О. Куничак – менеджер ІТ комітету Європейської Бізнес Асоціації, проаналізувала освітні ініціативи в умовах карантину (2020), з'ясувала, що трансформація освітніх процесів – це «час мобілізації організаційних здібностей, зміцнення горизонтальних взаємодій між локаціями і оперативного впровадження нових внутрішніх інструментів для організації дистанційного навчання» (Куничак, 2020).

Мета статті – здійснити аналіз міжнародного досвіду європейських країн з організації дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз міжнародного досвіду організації дистанційного навчання в умовах пандемії здійснено

на основі офіційних даних та, відомостей, розміщених на сайтах міністерств освіти європейських країн. Проаналізовано досвід тих європейських країн, які: демонструють високий рівень розвитку цифровізації (Австрія, Велика Британія); мають дуже високі показники захворюваності і смертності в період пандемії (Італія, Іспанія, Франція); мають порівняно низький рівень цифровізації (Болгарія, Хорватія, Чехія).

Так, в Австрії на сайті Міністерства освіти розміщено об'ємний масив цифрового контенту, пов'язаного з організацією дистанційного навчання, для вчителів, учнів і батьків у спеціальному розділі «Дистанційне навчання» (Дистанційне навчання – вся інформація для вчителів, учнів та батьків, 2020).

Для організації дистанційного навчання рекомендуються навчальні платформи Moodle і LMS, а також хмарні ресурси компаній Microsoft і Google. Контентна платформа Eduthek, розроблена міністерством, пропонує навчальні матеріали, у т. ч. й електронні підручники для учнів усіх класів, аби вони могли навчатися вдома. Нині багато видавців шкільних підручників пропонують частину свого контенту безкоштовно.

З 18 березня 2020 р. австрійська державна телевізійна станція ORF 1 пропонує спеціальну освітню програму для учнів усіх освітніх рівнів школи. Щоранку з 6 до 9 ранку транслюється програма для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Після цього тригодинна програма «Orf-1-Freistunde» пропонує освітню програму для учнів у віці від 10 років.

Грунтуючись на досвіді перших двох тижнів закриття шкіл, міністерство з метою підвищення ефективності цифрового середовища навчання організувало портал послуг дистанційного навчання як єдину точку входу для вчителів і керівників шкіл. На порталі розміщені ресурси з організації дистанційного навчання й комунікації з учнями й батьками, з технічними рекомендаціями щодо їхнього використання, у т. ч. з відеоінструкціями.

На основі запитів, складених школами, у тимчасове користування учням, які не мають власних гаджетів, видано ноутбуки і планшети для можливості дистанційного навчання. Пристрої не стають власністю учнів, після карантину вони залишаються у фондах федеральних шкіл (Digitale Endgeräte, 2020).

На нашу думку, дуже важливим аспектом організації дистанційного навчання в Австрії є те, що постійно проводиться онлайн-консультування дітей шкільними психологами упродовж цілого дня, зокрема й у вечірні години, і у вихідні дні. Є також організовані консультаційні послуги (на 23 різних мовах) для жителів країни, які не розмовляють німецькою мовою (Coronavirus (COVID-19), 2020).

Цікаво, що в умовах дистанційного навчання оцінка освітніх досягнень учнів в закладах освіти Австрії не здійснюється, оцінювання планують відновити тоді, коли учні повернуться до школи.

У Великій Британії на сайті Департаменту освіти розміщені офіційні документи, які регламентують організацію й здійснення дистанційного навчання, зокрема, й рекомендації для батьків (Що батьки та опікуни повинні знати про дітей раннього віку, школи та коледжі під час COVID-19, 2020). На сайті розміщено список освітніх ресурсів онлайн, який був складений провідними експертами в галузі освіти, щоб допомогти учням вчитися дома.

У країні здійснюється трансляція на телеканалі BBC щоденних навчальних занять (уроків), починаючи з 20 квітня 2020 р.; для батьків з дітьми у віці до 5 років для занять доступні ресурси Департаменту освіти Hungry Little Minds campaign, а також контент BBC «Tiny Happy People campaign» національного інформаційного порталу National Literacy Trust Family Zone (Adult literacy Information on adult literacy in the UK and our Books Unlocked programme, 2020); представлені докладні рекомендації з організації дня дитини, рекомендовані конкретні цифрові ресурси для дітей у віці 2-4-х років, 3-6-ти років, учнів різних шаблів початкової школи й учнів з особливими потребами (Supporting your children's remote education during coronavirus (COVID-19), 2020).

На урядовому рівні регулярно здійснюється моніторинг і підтримується зв'язок з найбільшими операторами фіксованого й мобільного зв'язку, для підтримки стабільного інтернет-з'єднання, контролю ситуації й усунення будь-яких проблем у мережах.

У Великій Британії розроблено документ, що описує кроки Департаменту освіти, пов'язані з дистанційним навчанням (зв'язок, обладнання, консультаційна підтримка) (Get help with technology during coronavirus (COVID-19), 2020).

Від учителя не вимагається обов'язкова відеотрансляція уроку, а особливе значення при організації дистанційного навчання відводиться проблемі безпеки дитини в мережі Інтернет. Міністерство освіти працює в партнерстві з постачальниками технологій, щоб забезпечити усіх учнів доступом до Інтернет і цифровими пристроями, зокрема й учнів з особливими потребами, а також учнів, які перебувають під спостереженням соціальних працівників. Міністерство також здійснює підтримку шкіл з доступу до онлайн-платформ для розміщення й одержання вчителями виконаних завдань; здійснює навчання з використання ресурсів дистанційного навчання від постачальників технологій (Coronavirus (COVID-19), 2019).

Деяко іншим є досвід організації дистанційного навчання в країнах, які мають дуже високі показники захворюваності і смертності в період пандемії (Італія, Іспанія, Франція).

Школи й університети були закриті наприкінці лютого 2020 р. в найбільш постраждалих районах Італії й закриті по всій країні 9 березня 2020 р., майже 12 мільйонів учнів від дошкільної до вищої освіти навчалися вдома. Міністерство освіти створило робочу групу з надзвичайних ситуацій у сфері освіти для задоволення потреб учнів,

позаяк до спалаху Covid-19 цифрові технології у своїй роботі використовували лише у 18% шкіл країни (Ministero dell'Istruzione Ministero dell'Università e della Ricerca, 2021).

Італійський уряд створив платформу для підтримки закладів освіти, щоб активізувати різні форми дистанційного навчання. На сайті розміщені посилання на онлайн-платформи (наприклад, Google Suite, Facebook, Weschool і т.п.); ресурси для підтримки учнів з обмеженими можливостями (Progetto Tris, Dida Labs Prezi, Інститут технологій навчання ITD й ін.), мультимедійний контент (Rai Scuola, Rai Cultura, Treccani scuola, Fondazione Reggio й ін.); вебінари, посилання на співтовариства вчителів, віртуальні збірники матеріалів і методик застосування цифрових інструментів, посібника з використання різних сервісів і додатків для організації дистанційного навчання (Le reti Avanguardie educative, Piccole Scuole e eTwinning a supporto dell'emergenza sanitaria, 2021).

В Італії була запущена ініціатива INDIRE – платформа Національного інституту документальних, інноваційних і освітніх досліджень (INDIRE), що пропонує вчителям вебінари для допомоги з освоєння методології й інструментів дистанційного навчання. INDIRE разом з двома іншими мережами розробила проєкт Flipped classroom, який використовується у майже 600 школах. Уроки з відповідною домашньою роботою подаються за допомогою відео й інших цифрових ресурсів. Також була запущена програма теле й радіомовлення (Rai Scuola (канал 146 DT), Rai Storia (канал 54 DT), Rai 5 (канал 23 DT), Rai Gulp (канал 42 DT), Raiplay Radio й ін.), спрямована на підтримку дистанційного навчання (La scuola per la scuola, 2018).

Співтовариство La scuola per la scuola (Школа для школи) проводить безкоштовні вебінари для учителів, які діляться передовим досвідом (Ministero dell'Istruzione Ministero dell'Università e della Ricerca, 2021). Приміром, у Турині асоціація Next-level записує відеоролики діалогів із учителями й учнями, які потім публікуються загальнонаціональною газетою La Stampa; в Ломбардії на ITE Tosi в Бусто-Арсіціо проводяться освітні заходи для вчителів, а на сайті «Моя інша школа» розміщені кращі практики й матеріали; в Генуї Інститут освітніх технологій (ITD) Національної дослідницької ради надає підтримку вчителям, з освоєння сучасних прийомів та методик організації дистанційного навчання (ITD, 2020).

В Іспанії спалах коронавірусу змусив закрити школи по всій країні ще з 16 березня 2020 р. На момент оголошення пандемії й закриття шкіл не було чітких інструкцій з організації дистанційного навчання. На той час Міністерство освіти та професійної підготовки Іспанії рекомендувало використовувати платформу INTEF (Національного інституту освітніх технологій і підготовки вчителів) (INTEF, 2020), на якій розміщена колекція зі 100 тис. освітніх ресурсів у різних форматах Procomún, що створена Міністерством освіти й науки Іспанії разом з учасниками

освітнього співтовариства. Допомога батькам дітей від 3 до 10 років надається через освітній портал Educlan, який координується Міністерством освіти через INTEF (Educlan, 2021).

Основна стратегічна мета Міністерства освіти Іспанії в організації дистанційного навчання полягає в тому, щоб учні не «втрачали» навчальний рік і могли продовжувати просування в навчанні. Особливо це стосується дітей з найбільш уразливих верств населення. Задля реалізації мети вживаються такі заходи: підвищується гнучкість навчальних програм під потреби учнів з обмеженим доступом до технологій та учнів з особливими освітніми потребами; третій триместр спрямований на «роботу над помилками»; влітку офіційна педагогічна діяльність не проводиться; вступні іспити в національні університети спрощені з урахуванням безпрецедентної ситуації (Ministerio de Educación y Formación Profesional: Inicio, 2021).

Заклади освіти намагаються впроваджувати віртуальні інструменти навчання й онлайн-класи, однак багатьом родинам не вистачає цифрових приладів, спеціальних навичок і освіти, необхідних для допомоги своїм дітям у дистанційному навчанні. Приблизно 10% учнів не мають доступу до технологій, необхідних для проведення онлайн курсів, що дослідники в галузі освіти вважають серйозною загрозою, позаяк ці діти «випадають із системи», вони можуть надовго залишитися позаду (Луценко, 2020).

Свою чергою 16 березня 2020 року Франція також закрила всі школи, коледжі, середні школи й університети. При цьому міністр національної освіти й у справах молоді Жан-Мішель Бланкер підкреслив важливість того, аби кожен учень, незалежно від наявності/відсутності доступу до інтернету, міг продовжувати навчання й не втрачав зв'язок зі школою (Операція «Нація, що навчається», 2020).

З початку закриття шкіл Національний центр дистанційної освіти Франції (CNED) створив також онлайн-портал *Ma classe à la maison* («Мій клас вдома») (*Ma classe à la maison: mise en œuvre de la continuité pédagogique*, 2020), що надає доступ до освітнього контенту для учнів початкових, молодших і старших класів. Портал містить відеозаписи уроків, різні вправи й тести; причому, це не простий набір цифрових ресурсів, а «навчальне обладнання», архітектура й сценарії якого допомагають учневі засвоювати новий матеріал, зберігаючи при цьому єдину лінію й наступність при вивченні кожного предмета (*Coronavirus Covid-19 – Questions / réponses pour les familles et élèves*, 2020). У цілому система «Мій клас вдома» складається з двох компонентів: 1 – навчальний цифровий контент, у т. ч. вправи й тести, 2 – віртуальний клас, де вчитель може навчати своїх учнів за допомогою відеоконференції. Використання системи віртуальних класів супроводжується службою технічної підтримки CNED, яка дає змогу кожному вчителю полегшити організацію дистанційного навчання.

Підключення до онлайн-платформи можливе за допомогою комп'ютера, планшета або телефона й розраховане на три-чотири години

занять щодня з різних предметів. Перед початком занять кожен учень проходить тест для оцінки свого рівня знань з конкретного предмета. Розміщені на онлайн-платформі уроки й вправи відповідають елементам програми за триместрами звичайної шкільної програми (Par mesure de sécurité, des écoles et des collèges resteront fermés en Bourgogne, 2020).

Додатковий освітній контент розміщений також на сайтах Міністерства національної освіти й Міністерства вищої освіти й наукових досліджень, у цифрових робочих середовищах («Environnement Numérique de travail» – ENT) (Ecoledirecte, Pronote, One і т. п.), які встановлені у всіх середніх школах і є внутрішніми шкільними мережами (інтрамережами), за допомогою яких учні й вчителі обмінюються матеріалами, завданнями й повідомленнями; на сайтах шкіл; в банках цифрових ресурсів, створених ще в 2016 році у період реформи освіти (World Education Blog, 2020).

Цікаво, що у Франції передбачена можливість зв'язку сім'ї з учителем і школою для отримання вправ, завдань, якщо немає підключення до мережі Інтернет, за допомогою телефону, чи навіть спеціально роздрукованих матеріалів для учнів (Coronavirus Covid-19 – Questions / réponses pour les familles et élèves, 2020). На підтримку дистанційного навчання мобілізовані засоби теле- і радіомовлення (France Télévisions, Radio France, Arte і National Education), аби забезпечити учнів якісними освітнім контентом відповідно до шкільних програм (Covid-19: How is Italy coping with school closure?, 2020).

Схарактеризуємо досвід організації дистанційного навчання в тих європейських країнах, які мають порівняно низький рівень цифровізації (Болгарія, Хорватія, Чехія).

Так, в Болгарії Міністерство освіти й науки систему цифрового навчання запустило також з 16 березня 2020 р. (Nbg, 2020). Регіональні освітні установи підтримують 65 000 учителів і більше 700 тис. учнів за допомогою відео- і вебінарів. Навчання організовується як за допомогою цифрових ресурсів, так і за допомогою телеурків, що в цілому складає біля 6 год. на день. Освітній контент транслюється на каналах BNT 2 і BNT 4. Прикметно, що в Болгарії видавництво електронних версій підручників для учнів 1-10 класів надають їх безкоштовно.

Нині в країні майже 90% учнів перебувають на дистанційному навчанні. Батькам пропонується допомагати молодшим дітям зі встановленням пристроїв, програмного забезпечення, здійснювати контроль над виконанням завдань (для середньої й старшої школи), а також – надавати можливість дивитися уроки на болгарському національному телебаченні.

Для підтримки дистанційного навчання на початку квітня 2020 р. Міністерство освіти й науки країни розробило Національну електронну бібліотеку (репозитарій електронного контенту), яка публікує матеріали педагогів-експертів з роботи в цифровому середовищі, включаючи відеоуроки, навчальні програми, інноваційні методики, тести, фільми, вправи, презентації і тощо. В репозитарій завантажено майже 2500

навчальних матеріалів й понад 4 тисячі файлів (Міністерство освіти й науки Республіки Болгарія, 2020).

Для усіх шкіл створені й відправлені облікові записи для роботи на платформі Microsoft Teams (робота на ній безкоштовна). Створені профілі для всіх учнів, студентів і викладачів.

Рада міністрів Болгарії прийняла поправки до Постанови про фінансування установ у системі дошкільної й шкільної освіти, згідно з якими школи зможуть покривати видатки на підключення до Інтернету за місцем проживання тих учнів, які не мають такого доступу. Забезпечення технічними засобами (комп'ютерами, планшетами, ноутбуками) учнів здійснюється переважно за рахунок пожертвувань (News.bg, 2020).

Міністерство оновлює законодавство, що стосується оцінювання освітніх досягнень у період дистанційного навчання.

В Хорватії доступ до контенту дистанційного навчання здійснюється через сайт Міністерства науки і освіти (Міністерство науки і освіти Хорватії, 2020), де публікується календарно-тематичне планування з прикріпленнями ресурсами. Цифровий контент, яким можуть скористатися і вчителі, й учні, зокрема, відеолекції, розміщений на порталі Skolazavot (Videolekcije, 2020).

З урахуванням того, що в країні до цього часу не було створено достатньої кількості ресурсів, які б охоплювали усі теми шкільної освіти, міністерство виступило із закликом до кожного вчителя записувати 15 тематичних відео, з огляду на те, що для організації повноцінного освітнього процесу потрібно 300 уроків на тиждень (Izvjeste o radu škole u prvih mjesec dana nastave na daljinu, 2020).

Для 1–4-х класів початкової школи заняття переважно організують на суспільному телебаченні. Крім того, вчителі відправляють батькам додаткові завдання для учнів, враховуючи, що діти такого віку будуть спілкуватися з учителями через батьків. Для дітей у віці 6–10-ти років ніяких спеціальних цифрових ресурсів не передбачено, оскільки транслюються болгарськими телеканалами, а вчителі спілкуються з батьками телефоном.

Для старших учнів національний розклад передбачає приблизно 5 годин шкільних занять на день, але школи можуть призначати додатковий час на свій розсуд. Відеоуроки доступні як по телевізору, так і онлайн. Крім того, у кожній школі організовані віртуальні кімнати для вчителів і віртуальні класи на різних платформах (Loomen, Microsoft Teams, Yammer), де вчителі щодня спілкуються зі своїми учнями, дають їм інструкції, перевіряють їхню активність і виконання завдань.

Телекомунікаційні компанії також надають безкоштовний доступ до інтернету (через sim-картки) учням з низьким соціально-економічним статусом.

З метою надання допомоги усім користувачам на сайті міністерства створена й функціонує служба підтримки. Для дітей з особливими потребами й обмеженими можливостями міністерство рекомендувало

педагогічним працівникам у школах розробити онлайн-класи, адаптовані для таких дітей (Міністерство науки і освіти Хорватії, 2020).

У Чехії Міністерство освіти, молоді й спорту (MEYS) з 12 березня 2020 р. запустило вебсайт «Дистанційна освіта», який допомагає школам і вчителям організувати й здійснювати цей процес (Міністерство освіти, молоді й спорту Чехії, 2020). Ця платформа містить: цифровий контент для учнів; посилання на цифрові освітні ресурси, у т. ч. на різні офіційні освітні співтовариства; практичні інструкції вчителям щодо організації навчального процесу з використанням різних сервісів та цифрових середовищ, як з технічної, так і з методичної сторони; велику кількість навчальних вебінарів і майстер-класів; приклади передового досвіду, а також досвід, що стосується дистанційного навчання; інформацію й ресурси для батьків (Міністерство освіти, молоді й спорту Чехії, 2020).

Чеське національне телебачення транслює освітні програми для учнів під спостереженням міністерства освіти. 16 березня 2020 р. було створено й запущено щоденну живу програму «Вчителька», яку ведуть учителі для учнів початкової школи (1–5 класи). У другій половині дня для молодших класів середньої школи проводяться освітні телевізійні програми (6–9 класи). Крім того, передбачені «надихаючі програми» для учнів з підготовки до вступних іспитів у старші класи середньої школи (9 клас), аби допомогти у повторенні тем, які вивчалися раніше.

Здійснений аналіз свідчить, що, незважаючи на соціально-економічні й політичні умови, специфіку освітніх систем країн, обраних для аналізу, всі з них (без винятку) стикнулися з труднощами організації й реалізації дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19. Проблема переходу до навчання онлайн постає незалежно від рівня соціально-економічного розвитку й цифровізації країн.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, здійснений аналіз дає змогу виділити загальні для всіх пріоритети й напрями діяльності з реалізації дистанційного навчання. Це, зокрема:

забезпечення повноцінного процесу навчання у всіх країнах, з різним рівнем цифровізації, й для кожного учня, незалежно від його матеріального становища або технічних можливостей, використовуючи для цього ресурси онлайн-платформ, вебсайтів, мережевих операторів, освітньої хмари, телевізійної й радіомережі та ін.;

підвищення ефективності цифрового середовища навчання за допомогою організації порталів послуг дистанційного навчання як єдиної точки входу для вчителів і керівників шкіл;

використання телевізійного контенту, який транслюється безкоштовно не тільки на державних каналах, але й на приватних, провінційних, університетських, кооперативних і суспільних каналах;

створення національних електронних бібліотек (репозитарій електронного контенту), які публікують матеріали педагогів- експертів щодо роботи в цифровому середовищі, включаючи відеоуроки, навчальні програми, інноваційні методи, тести, фільми, вправи, презентації та. ін.;

розробка рекомендацій, докладних відеозаписів-інструкцій для вчителів, учнів і батьків з використання для засвоєння навчального матеріалу конкретних додатків, соціальних мереж, відеотрансляцій та ін.;

організація оперативного обміну досвідом між учителями за допомогою відеоконференцій, вебінарів, відеоуроків з навчання технології використання різних сервісів і середовищ, проведення навчальних занять, організації самостійної роботи учнів і тощо;

придбання, надання в тимчасове користування ноутбуків і планшетів тим учням, які технічно не забезпечені.

У таких країнах, як Австрія, Велика Британія питання переходу на онлайн навчання вирішуються системно й комплексно, формується чітка системи дистанційного навчання.

Заслужує на увагу досвід окремих країн (Велика Британія, Франція, Болгарія) з розробки національних програм, які за допомогою віртуальної платформи (вільний доступ через стільниковий зв'язок) поєднують телевізійні, радіопрोगрами, цифрові й друковані матеріали для сприяння й просування доступу до матеріалів і заходів для супроводу учнів і їх родин до повонення нормального функціонування шкіл.

Як свідчить досвід організації дистанційного навчання в країнах, обраних нами для аналітичного огляду, його ефективність значною мірою обумовлена продуманою державною освітньою політикою; оперативністю дій міністерств освіти; взаємодією системи освіти з різними галузями економіки, культури, науки, охорони здоров'я; одержанням своєчасного зворотного зв'язку про виконання освітніми організаціями вимог і рекомендацій з організації дистанційного навчання.

У перспективі, на нашу думку, подальшого вивчення потребують особливості організації дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19 у країнах з різним рівнем соціально-економічного, культурного й технологічного розвитку, як-то: США, Китай, Корея й ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Global Education Coalition. (2020). URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition> [Дата звернення 6.05.21].

Global monitoring of school closures caused by COVID-19. (2020). URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse#schoolclosures> [Дата звернення 6.05.21].

Биков, В. (2009). *Моделі організаційних систем відкритої освіти*: монографія. К.: Атіка. 684 с.

Смирнова-Трибульська, Є. (2007). Дистанційне навчання з використанням системи moodle: теоретичний і практичний аспект. *Збірник наукових праць «Information technologies in Education & quo't; («ІТЕ»»*). №1. СС. 145-154.

Бацуровська, І. (2019). *Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних*

курсів. Доктор педагогічних наук. Житомирський державний університет імені Івана Франка. Ж. 42 с.

Куничак, О. (2020). *Що відбувається з освітою в умовах карантину?* URL: https://biz.ligazakon.net/ua/analytics/194213_shcho-vdbuvatsya-z-osvtoyu-v-umovakh-karantinu. [Дата звернення 05.05.21].

Дистанційне навчання – вся інформація для вчителів, учнів та батьків. (2020). *Міністерство освіти Австрії*. URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona/corona_fl.html. [Дата звернення 05.05.21].

Digitale Endgeräte. (2020). *Austrian Federal Ministry of Education, Science and Research*. URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona/corona_fl/endgeraet.html. [Дата звернення 05.05.21].

Coronavirus (COVID-19). (2020). *Austrian Federal Ministry of Education, Science and Research*. URL: <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona.html> [Дата звернення 05.05.21].

Що батьки та опікуни повинні знати про дітей раннього віку, школи та коледжі під час COVID-19. (2020). *Департамент освіти Великої Британії*. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/closure-of-educational-settings-information-for-parents-and-carers/closure-of-educational-settings-information-for-parents-and-carers>. [Дата звернення 05.05.21].

Adult literacy Information on adult literacy in the UK and our Books Unlocked programme. (2020). URL: <https://literacytrust.org.uk/parents-and-families/adult-literacy>. [Дата звернення 05.05.21].

Supporting your children's remote education during coronavirus (COVID-19). (2020). URL: <https://www.gov.uk/guidance/supporting-your-childrens-education-during-coronavirus-covid-19>. [Дата звернення 05.05.21].

Get help with technology during coronavirus (COVID-19). (2020). URL: <https://www.gov.uk/guidance/get-help-with-technology-for-remote-education-during-coronavirus-covid-19>. [Дата звернення 05.05.21].

Coronavirus (COVID-19). (2019). URL: <https://www.gov.uk/coronavirus>. [Дата звернення 05.05.21].

Ministero dell'Istruzione Ministero dell'Università e della Ricerca. (2021). URL: <https://www.miur.gov.it/web/guest/-/decreto-ministeriale-n-187-del-26-marzo-2020>. [Дата звернення 05.05.21].

Le reti Avanguardie educative, Piccole Scuole e eTwinning a supporto dell'emergenza sanitaria. (2020). URL: <http://www.indire.it/la-rete-di-avanguardie-educative-a-supperto-dellemergenza-sanitaria/> [Дата звернення 05.05.21].

La scuola per la scuola. (2018). URL: <http://innovazione.indire.it/avanguardieeducative/lascuolanonsiferma>. [Дата звернення 05.05.21].

ITD. (2020). URL: <https://www.itd.cnr.it/news.php?ID=239&FlagSelected=it>. [Дата звернення: 05.05.2021].

- INTEF.* (2020). URL: <https://intef.es/recursos-educativos/> [Дата звернення 05.05.21].
- Educlan.* (2021). URL: <https://www.rtve.es/educlan/> [Дата звернення 05.05.21].
- Ministerio de Educación y Formación Profesional: Inicio.* (2021). URL: <https://www.educacionyfp.gov.es/portada.htm.l> [Дата звернення 05.05.21].
- Луценко, Є. (2020). *В Іспанії через карантин школярам автоматично поставлять «задовільно» за семестр.* URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ispaniyi-cherez-karantin-shkolyaram-avtomatichno-postavlyat-zadovilno-za-semester>. [Дата звернення 05.05.21].
- Операція «Нація, що навчається». (2020). *Сайт Міністерства національної освіти Франції.* URL: https://www.education.gouv.fr/operation-nation-apprenante-303174_ [Дата звернення 05.05.21].
- Ma classe à la maison: mise en œuvre de la continuité pédagogique.* (2020). URL: <https://www.education.gouv.fr/ma-classe-la-maison-mise-en-oeuvre-de-la-continuite-pedagogique-289680>. [Дата звернення 05.05.21].
- Coronavirus Covid-19 – Questions / réponses pour les familles et élèves.* (2020). URL: <https://www.education.gouv.fr/coronavirus-covid-19-questions-reponses-pour-les-familles-et-eleves-303453>. [Дата звернення 05.05.21].
- Par mesure de sécurité, des écoles et des collèges resteront fermés en Bourgogne.* (2020). URL: <https://france3-regions.francetvinfo.fr/bourgogne-franche-comte/ecole-comment-suivre-cours-distance-coronavirus-1799270.html>. [Дата звернення 05.05.21].
- World Education Blog.* (2020). URL: <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/04/15/coronavirus-france-has-called-for-educational-continuity>. [Дата звернення 05.05.21].
- Covid-19: How is Italy copying with school closure?* (2020). URL: <https://www.ukfiet.org/2020/covid-19-how-is-italy-copying-with-school-closure/> [Дата звернення 05.05.21].
- Nbg.* (2020). URL: <https://news.bg/education> (дата звернення: 05.05.2021).
- Міністерство освіти і науки Республіки Болгарія.* (2020). URL: <https://mon.bg/bg/news/3893> [Дата звернення 05.05.2021].
- News.bg.* (2020). URL: <https://news.bg/bulgaria/nad-100-uchenitsi-v-nuzhda-poluchih-kompyutri.html>. [Дата звернення 05.05.21].
- Міністерство науки і освіти Хорватії.* (2020). URL: <https://mzo.gov.hr/>. [Дата звернення: 05.05.21].
- Videolekcije.* (2020). URL: <https://skolazazivot.hr/video-lekcije/> [Дата звернення 05.05.21].
- Izviješće o radu škole u prvih mjesec dana nastave na daljinu.* (2020). URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/izvjescje-o-radu-skole-u-prvih-mjesec-dana-nastave-na-daljinu/3668>. [Дата звернення: 05.05.21].
- Міністерство освіти, молоді і спорту Чехії.* (2020). URL: <https://nadalku.msmt.cz/cs>. [Дата звернення 05.05.21].

REFERENCES

Global Education Coalition. (2020). URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition>. [Data zvernennia 6.05.2021].

Global monitoring of school closures caused by COVID-19. (2020). URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse#schoolclosures>. [Data zvernennia 6.05.21].

Bykov, V. (2009). *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity* [Models of organizational systems of open education]: monohrafiia. K.: Atika. 684 s. [in Ukrainian].

Smyrnova-Trybulska, Ye. (2007). Dystantsiine navchannia z vykorystanniam systemy moodle: teoretychnyi i praktychnyi aspect [Distance learning using the moodle system: theoretical and practical aspects]. V: *Zbirnyk naukovykh prats "Information technologies in Education & quot; (ITE)". No 1.* SS. 145-154. [in Ukrainian].

Batsurovska, I. (2019). *Teoretychni i metodychni zasady osvitno-naukovoї pidhotovky mahistriv v umovakh masovykh vidkrytykh dystantsiinykh kursiv. Doktor pedahohichnykh nauk* [Theoretical and methodical bases of educational and scientific preparation of masters in the conditions of mass open distance courses] / Zhytomyrskiy derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka. Zh. 42 s. [in Ukrainian].

Kunychak, O. (2020). Shcho vidbuvaietsia z osvitoiu v umovakh karantynu? [What happens to education in quarantine?]. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/analitycs/194213_shcho-vdbuvatsya-z-osvtoyu-v-umovakh-karantynu [Data zvernennia 05.05.21]. [in Ukrainian].

Dystantsiine navchannia – vsia informatsiia dlia vchyteliv, uchniv ta batkiv. (2020). [Distance learning - all information for teachers, students and parents] Ministerstvo osvity Avstrii. URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona/corona_fl.html. [Data zvernennia 05.05.21]. [in Ukrainian].

Digitale Endgeräte. (2020). *Austrian Federal Ministry of Education, Science and Research.* URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona/corona_fl/endgeraete.html. [Data zvernennia 05.05.21].

Coronavirus (COVID-19). (2020). *Austrian Federal Ministry of Education, Science and Research.* URL: <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/beratung/corona.html> [Data zvernennia 05.05.21].

Shcho batky ta opikuny povynni znaty pro ditei rannoho viku, shkoly ta koledzhi pid chas COVID-19 [What parents and guardians need to know about earle-aged children, schools and colleges during COVID-19]. (2020). Departament osvity Velykoi Brytanii. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/closure-of-educational-settings-information-for-parents-and-carers/closure-of-educational-settings-information-for-parents-and-carers>. [Data zvernennia 05.05.21]. [in Ukrainian].

Adult literacy Information on adult literacy in the UK and our Books Unlocked programme. (2020). URL: <https://literacytrust.org.uk/parents-and-families/adult-literacy>. [Data zvernennia 05.05.21].

Supporting your children's remote education during coronavirus (COVID-19). (2020). URL: <https://www.gov.uk/guidance/supporting-your-childrens-education-during-coronavirus-covid-19>. [Data zvernennia 05.05.21].

Get help with technology during coronavirus (COVID-19). (2020). URL: <https://www.gov.uk/guidance/get-help-with-technology-for-remote-education-during-coronavirus-covid-19>. [Data zvernennia 05.05.21].

Coronavirus (COVID-19). (2019). URL: <https://www.gov.uk/coronavirus> [Data zvernennia: 05.05.21]. *Ministero dell'Istruzione Ministero dell'Università e della Ricerca.* (2021). URL: <https://www.miur.gov.it/web/guest/-/decreto-ministeriale-n-187-del-26-marzo-2020>. [Data zvernennia 05.05.21].

Le reti Avanguardie educative, Piccole Scuole e eTwinning a supporto dell'emergenza sanitaria. [The avant-garde educational networks, small schools and eTwinning in support of the health emergency]. (2020). URL: <http://www.indire.it/la-rete-di-avanguardie-educative-a-supporto-dellemergenza-sanitaria/>. [Data zvernennia 05.05.21]. [in Italian].

INTEF. (2020). URL: <https://intef.es/recursos-educativos>. [Data zvernennia 05.05.21].

Educlan. (2021). URL: <https://www.rtve.es/educlan/> [Data zvernennia 05.05.21].

Ministerio de Educación y Formación Profesional: Inicio. [Ministry of Education and Vocational Training: Home]. (2021). URL: <https://www.educacionyfp.gob.es/portada.html>. [Data zvernennia 05.05.21] [in Spain].

Lutsenko, Ye. (2020). *V Ispanii cherez karantyn shkoliaram avtomatychno postavliat «zadovilno» za semestr* [In Spain, due to quarantine, students will automatically be delivered “satisfactory” for the semester]. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ispanyi-cherez-karantin-shkolyaram-avtomatichno-postavlyat-zadovilno-za-semestr> [Data zvernennia 05.05.21] [in Spain].

Operatsiia “Natsiia, shcho navchaietsia” [Operation Learning Nation]. (2020). Sait Ministerstva natsionalnoi osvity Frantsii. URL: <https://www.education.gouv.fr/operation-nation-apprenante-303174> [Data zvernennia 05.05.21].

Ma classe à la maison: mise en œuvre de la continuité pédagogique [My class at home: implementation of pedagogical continuity]. (2020). URL: <https://www.education.gouv.fr/ma-classe-la-maison-mise-en-oeuvre-de-la-continuite-pedagogique-289680> [Data zvernennia 05.05.21]. [in French].

Coronavirus Covid-19 – Questions / réponses pour les familles et élèves. (2020). URL: <https://www.education.gouv.fr/coronavirus-covid-19-questions-reponses-pour-les-familles-et-eleves-303453>. [Data zvernennia 05.05.21].

Par mesure de sécurité, des écoles et des collèges resteront fermés en Bourgogn [For safety reasons, schools and colleges will remain closed in

Burgundy. (2020). URL: <https://france3-regions.francetvinfo.fr/bourgogne-franche-comte/ecole-comment-suivre-cours-distance-coronavirus-1799270.html> [Data zvernennia 05.05.21]. [in French].

World Education Blog. (2020). URL: <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/04/15/coronavirus-france-has-called-for-educational-continuity>. [Data zvernennia 05.05.21].

Covid-19: How is Italy copying with school closure? (2020). URL: <https://www.ukfiet.org/2020/covid-19-how-is-italy-copying-with-school-closure/>. [Data zvernennia 05.05.21].

Nbg. (2020). URL: <https://news.bg/education> [Data zvernennia: 05.05.21].

Ministerstvo osvity i nauky Respubliki Bolhariia. (2020). (2020). URL: <https://mon.bg/bg/news/3893>. [Data zvernennia 05.05.21]. [in Bulgarian].

News.bg. (2020). URL: <https://news.bg/bulgaria/nad-100-uchenitsi-v-nuzhda-poluchiha-kompyutri.html>. [Data zvernennia 05.05.21].

Ministerstvo osvity i nauky Respubliki Khorvatii. (2020). [Croatian Ministry of Science and Education]. (2020). URL: <https://mzo.gov.hr>. [Data zvernennia 05.05.21] [in Croatian].

Videoleksii. [Video lectures]. (2020). URL: <https://skolazazivot.hr/video-lekcije/> [Data zvernennia 05.05.21].

Izvešće o radu škole u prvih mjesec dana nastave na daljinu. [Report on the work of the school in the first month of distance learning]. (2020). URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/izvjesce-o-radu-skole-u-prvih-mjesec-dana-nastave-na-daljnu/3668> [Data zvernennia 05.05.21] [in Croatian].

Ministerstvo osvity, molodi i sportu Chekhii [Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic.]. (2020). URL: <https://nadalku.msmt.cz/cs> [Data zvernennia 05.05.21]. [in Czech].

ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING IN THE COVID-19 PANDEMIC: ANALYSIS OF THE INTERNATIONAL EXPERIENCE OF EUROPEAN COUNTRIES

Serhii Petrenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Information
and Communication Technologies and Teaching
Methods for Informatics,

Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-5311-0743,

e-mail: serhii.petrenko@rshu.edu.ua

Olha Pavelkiv

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Mathematics with Teaching Methods
Rivne State University for the Humanities,

Abstract. The article deals with the problem of the analyses of the international experience of organizing distance learning in some European countries in a pandemic on the basis of data posted on official educational sites. It has been characterized the experience of those European countries which: 1) demonstrate a high level of development of digitalization (Austria, Great Britain); 2) have very high morbidity and mortality during the pandemic (Italy, Spain, France); 3) have a relatively low level of digitization (Bulgaria, Croatia, Czech Republic).

It was found that despite the socio-economic and political conditions, the specifics of the educational systems of the countries selected for analysis, all of them (without exception) faced difficulties in organizing and implementing distance learning in a COVID-19 pandemic.

The priorities and directions of activity on the realization of distance learning common to all countries were allocated, as maintenance of full-fledged process of training, use for this purpose of online platforms, websites, network operators, cloud services; increasing the efficiency of the digital learning environment by organizing distance learning service portals as a single entry point for teachers and school leaders; use of television content; creation of national electronic libraries (electronic content repository); development of recommendations, videos-instructions for teachers, students and parents on the use of specific applications, social networks, video broadcasts, etc.; organization of operative exchange of experience by teachers; purchase, issuance (temporary use) of laptops and tablets to students who are not technically provided.

The experience of organizing distance learning in the countries selected for the analytical review shows that its effectiveness is largely due to a well-thought-out state educational policy; the efficiency of actions of ministries of education; interaction of an education system with various branches of economy, culture, science, health care; receiving timely feedback on the implementation of educational organizations requirements and recommendations for the organization of distance learning.

Keywords: distance learning, COVID-19 pandemic, international experience, digitization, digital environment, online platform, educational content.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2021р.

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 13
Том 2

Упорядники:
проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 27.05.2021 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 18,1. Замовлення №205/2. Наклад 300

I – 66   **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 13. Том 2 / упоряд.
О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне :
РДГУ, 2021. – 294 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
УРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Київська, 36, м. Рівне, 33027;
тел.: 0800 - 33 - 51 - 57